

تک‌نگاشت

مركز
مطالعات
راهبردی
تسليم
خبرگزاری
Tasnim
news agency

نظریهٔ سیاسی آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله) در بیانیهٔ گام دوم

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

نظریه‌ی سیاسی آیت‌الله خامنه‌ای در بیانیه‌ی گام دوم

مركز
مطالعات
راهبردی
تسنیم

تسنیم
خبرگزاری
Tasnim
News Agency

مرکز مطالعات راهبردی خبرگزاری تسنیم

عنوان تک نگاشت:

نظریه‌ی سیاسی آیت‌الله خامنه‌ای

در بیانیه‌ی گام دوم

نویسنده:

جعفر حسن خانی

جانشین مرکز مطالعات راهبردی خبرگزاری تسنیم

تاریخ گزارش:

آذر ۱۴۰۴

بیانیه‌ی گام دوم انقلاب، که در چهلمین سالگرد پیروزی انقلاب اسلامی، منتشر شد، یک پیام یادبود یا گزارش کار نبود. این متن را می‌توان به مثابه‌ی جلوه‌هایی از یک نظریه‌ی سیاسی منسجم خواند که اگر چه شامل همه ابعاد نظریه سیاسی رهبر معظم انقلاب نمی‌شود اما می‌تواند تصویر روشنی از آن را ارائه دهد.

متن پیش‌رو با تاملی نظری بر بیانیه گام دوم با الهام از چارچوب تحلیلی توماس اسپریگنز، دردها و بی‌نظمی‌های سیاست ایران را تشخیص می‌دهد، ریشه‌های درونی و بیرونی آن را واکاوی می‌کند، الگویی از نظم مطلوب بر پایه‌ی «نظریه‌ی نظام انقلابی» ترسیم می‌سازد و در نهایت، رژیم درمانی خود را در یک برنامه‌ی هفت‌بُعدی در قالب هفت توصیه و فرمان که می‌تواند زمینه‌ساز تحقق نظریه سیاسی آیت‌الله خامنه‌ای در گام دوم انقلاب اسلامی با محوریت نسل جوان شود، ارائه می‌کند. این مقاله می‌کوشد نشان دهد که چگونه بیانیه‌ی گام دوم، فراتر از یک متن شعاری، قابلیت صورت‌بندی به‌عنوان مانیفست سیاسی رهبر انقلاب برای بقا و پیشرفت جمهوری اسلامی را دارد.

یافته‌های اساسی

۱. بیانیه گام دوم به مثابه نظریه‌ی سیاسی، نه پیام مناسباتی

♦ بیانیه‌ی گام دوم، از سطح یک متن مناسبتی فراتر می‌رود و واجد همه‌ی مؤلفه‌های یک نظریه‌ی سیاسی است: تشخیص مسأله، تبیین علل، ترسیم نظم مطلوب و تجویز راه‌حل. از این رو می‌توان آن را مانیفست فشرده‌ی نظریه‌ی سیاسی آیت‌الله خامنه‌ای دانست.

۲. بی‌نظمی؛ ترکیبی از دردهای بیرونی و درونی

♦ بیانیه، وضعیت کنونی جمهوری اسلامی را نه با یک بحران ساده، بلکه با مجموعه‌ای از دردهای چندوجهی توضیح می‌دهد: محاصره‌ی اقتصادی، جنگ شناختی و تهاجم فرهنگی از بیرون و ناکارآمدی مدیریتی، فاصله از عدالت، فرسایش هویت انقلابی و شکاف نسلی در درون.

❧ ۳. استکبار بیرونی و غفلت درونی به مثابه ریشه دردها

❖ در سطح بیرونی، ریشه‌ی بحران در ماهیت استکبارستیز و دین‌محور انقلاب دیده می‌شود؛ در سطح درونی، ضعف مدیریت، استفاده‌نشدن از ظرفیت‌ها، غفلت از آرمان‌ها، وسوسه‌های نفسانی و میراث انحطاط پهلوی و قاجار به عنوان علل ساختاری و انسانی شناسایی می‌شوند.

❧ ۴. نظریه‌ی نظام انقلابی برای تمدن نوین اسلامی به مانند الگوی مطلوب

❖ نظم مطلوب، در قالب «نظریه‌ی نظام انقلابی» صورت‌بندی می‌شود؛ نظمی که در آن جوشش انقلابی و نظم سیاسی، معنویت و عقلانیت، جمهوریت و اسلامیت و استقلال و پیشرفت مادی در یک ترکیب پویا به سمت تمدن نوین اسلامی جهت‌گیری می‌کنند.

❧ ۵. نظام انقلابی به عنوان سنتز پویایی و پایبندی به اصول

❖ در این نظریه، نظام انقلابی همچون موجودی زنده و خوداصلاح‌گر معرفی می‌شود که در برابر پدیده‌های نو انعطاف‌پذیر است، اما در عین حال نسبت به اصول هویتی خود تجدیدنظرپذیر و منفعل نمی‌شود؛ همین سنتز، آن را از رکود و تجمد مصون می‌دارد.

❧ ۶. نسل جوان، امید و مدیریت جهادی به مانند رژیم درمان

❖ راه‌گذار از وضع موجود به نظم مطلوب، بر سه محور می‌چرخد: سپردن میدان به نسل جوان، نهادینه‌سازی امید به عنوان جهاد شناختی در برابر جنگ روانی دشمن و اتخاذ مدیریت جهادی مبتنی بر فرهنگ «ما می‌توانیم» در حل مسائل اقتصاد، عدالت، معنویت و سیاست.

۷۴. هفت فرمان آشکار و هفت فرمان ضمنی برای بقا و

پیشرفت

♦ بیانیه، در سطح آشکار، هفت فرمان صریح (علم، معنویت، اقتصاد مقاومتی، عدالت و مبارزه با فساد، استقلال، عزت ملی، سبک زندگی اسلامی) و در سطح ضمنی، هفت خصلت راهبردی (آرمان‌گرایی واقع‌بینانه، مردم‌باوری، اعتماد به نفس ملی با عمق‌بخشی به فرهنگ «مافی‌توانیم»، پیوند معنویت و پیشرفت، محرومیت‌زدایی، فسادستیزی ساختاری و خوداصلاحی درون‌زا) را به عنوان نسخه‌ی درمان و تضمین تداوم «نظام انقلابی» پیشنهاد می‌کند.

بیانیه‌ی «گام دوم انقلاب»، صادر شده در چهلمین سالگرد پیروزی انقلاب اسلامی ایران، سندی متمایز از یک پیام مناسبتی یا یک گزارش عملکرد است. این متن به دلیل جامعیت، نگاه راهبردی، آسیب‌شناسی دقیق و ارائه‌ی نقشه‌ی راه آینده، ظرفیت آن را دارد که به عنوان مانیفست و مبنایی برای استخراج و تدوین نظریه‌ی سیاسی آیت‌الله خامنه‌ای در نظر گرفته شود. البته این بیانیه شامل همه ابعاد نظریه سیاسی آیت‌الله خامنه‌ای نمی‌شود اما این متن به تنهایی دارای نظریه سیاسی است و از این منظر می‌توان مذاقه جدی و علمی بر آن انجام داد. در این باره باید توجه داشت این بیانیه در خلأ نگاشته نشده، بلکه در پاسخ به مجموعه‌ای از چالش‌ها، دردها و فرصت‌های پیش روی جمهوری اسلامی در آغاز دهه‌ی پنجم حیات خود نگاشته شده است و این دقیقاً همان نقطه‌ای است که می‌توان پیرامون آن یک نظریه‌ی سیاسی را صورت‌بندی کرد. این سند، تجلّی و تشریح جامع یک «نظریه‌ی سیاسی» مدوّن برای بقا، پیشرفت و جهت‌دهی آینده‌ی جمهوری اسلامی ایران است. هسته‌ی مرکزی این نظریه، مفهوم «نظریه‌ی نظام انقلابی» است. در جهانی پرآشوب و سرشار از تحولات شتابان، که بحران‌ها به اشکال گوناگون اقتصادی، فرهنگی، سیاسی، امنیتی و معرفتی هرگونه

نظام و جامعه‌ای را تهدید می‌کنند، هر نظریه‌پرداز سیاسی در جهت فهم بی‌نظمی موجود و ترسیم نظم مطلوب، به صحنه می‌آید و نظریه خود را برای فهم دردها، بی‌نظمی‌ها و گذار به نظم مطلوب طرح می‌کند. یکی از متفکرانی که چارچوب قابل اعتنایی برای فهم نظریه سیاسی نظریه پردازان سیاسی ارائه می‌کند، توماس اسپریگنز است. چارچوب نظریه سیاسی اسپریگنز از مهمترین، پرکاربردترین و معتبرترین روش‌ها در فهم نظریات سیاسی متفکران و سیاست اندیشان در حوزه علوم انسانی است از این رو این متن برای درک بهتر و عمیق‌تر بیانیه گام دوم چارچوب نظری اسپریگنز را به کار گرفته است.

توماس اسپریگنز، نظریه پرداز سیاسی، در اثر مهم خود تحت عنوان «فهم نظریه‌های سیاسی»، که ترجمه فارسی آن توسط نشر آگه منتشر شده است، استدلال می‌کند که نظریه‌های سیاسی بزرگ تاریخ، صرفاً تمرین‌های انتزاعی ذهنی نیستند، بلکه پاسخ‌های نظام‌مند و خلاقانه‌ای به بی‌نظمی^۱ و بحران‌های عمیق اجتماعی، سیاسی، معرفتی و وجودی دوران خود هستند. اسپریگنز نظریه پرداز سیاسی را به یک «پزشک سیاسی» تشبیه می‌کند که برای علاج جامعه‌ی بیمار خود، فرآیندی چهار مرحله‌ای را باید طی کند.

الف. تشخیص بیماری^۲ و درد: اولین گام، شناسایی و توصیف دقیق مشکلات، بحران‌ها، ناهنجاری‌ها و بی‌نظمی‌های موجود در جامعه است. نظریه پرداز مشخص می‌کند که «چه چیزی غلط است؟»

ب. تشخیص علل^۳ بیماری و درد: در این گام پس از شناسایی بیماری، پزشک به دنبال ریشه‌ها و علل آن می‌گردد. نظریه پرداز در این مرحله تبیین می‌کند که «چرا این وضعیت غلط پیش آمده است؟»

1. Disorder

2. Diagnosis of Disorder

3. Diagnosis of Causes

ج. الگوی نظم مطلوب^۱: در این مرحله، تصویری از یک جامعه‌ی سالم، منظم، ایده‌آل و مطلوب ترسیم می‌شود. نظریه‌پرداز در بخشی از نظریه سیاسی خود لاجرم باید چشم‌اندازی از آنچه «باید باشد» را ارائه دهد.

د. رژیم درمانی^۲ برای دردها و بیماری‌ها: در نهایت، سیاست‌مرد به مثابه پزشک باید راهکارها، تجویزها و برنامه‌ی عملیاتی برای گذار از وضعیت بیماری به وضعیت سلامت را مشخص کند. او به این پرسش پاسخ می‌دهد که «چگونه می‌توان به نظم مطلوب رسید؟» متن پیش رو با بهره‌گیری از این چارچوب تحلیلی قدرتمند، به کالبدشکافی بیانیه‌ی گام دوم انقلاب می‌پردازد تا نظریه‌ی سیاسی آیت‌الله خامنه‌ای در این بیانیه را به صورت منسجم احصا و تبیین کند. این متن مترصد آن است که بنمایاند که چگونه این بیانیه، با تشخیص دقیق بحران‌ها و دردهای درونی و بیرونی، ریشه‌یابی علل آنها، می‌توان ترسیم یک مدل نظم پیشرفته مبتنی بر «نظریه‌ی نظام انقلابی» و ارائه‌ی یک رژیم درمانی با محوریت نسل جوان، یک نظریه‌ی سیاسی کامل و عمل‌گرا را صورت‌بندی می‌کند.

دردها و مشکله‌ی سیاست ایران در انتهای گام اول انقلاب اسلامی چیست؟

اولین وظیفه‌ی نظریه‌پرداز سیاسی، شناسایی دقیق بیماری و دردها است. آیت‌الله خامنه‌ای در بیانیه‌ی گام دوم، تصویری از بی‌نظمی چندوجهی و پیچیده به مثابه دردها در نظم سیاسی حاضر را ترسیم می‌کند که انقلاب اسلامی در انتهای دهه چهارم خود با آن روبروست. این بی‌نظمی‌ها که اسپریگنز آن بحران و درد می‌نامد و در نظرگاه آیت‌الله خامنه‌ای عنوان بحران به آن قابل اطلاق نیست، دارای ابعاد بیرونی و

1. Model of Order

2. Regimen of Therapy

درونی است. ابعاد بیرونی دردها ناشی از دشمن خارجی است و ابعاد داخلی این دردها ناشی از ضعف‌ها و آسیب‌پذیری‌های داخلی هست. این متن بحران را در معنای اسپریگنزی به کار می‌برد نه در معنای آنچه که در نظام اندیشگی آیت الله خامنه‌ای از آن مراد می‌شود. بحران در نظرگاه اسپرینگز یعنی وجود بی‌نظمی‌هایی در نظم سیاسی که مانع تحقق آن کلیت نظم یافته مطلوب می‌شود. بر همین اساس در بیانیه گام دوم بحران و درهای نظم حاضر از نظر آیت الله خامنه‌ای شامل موارد ذیل است:

۴ الف. دردهای بیرونی: محاصره‌ی همه‌جانبه توسط نظام سلطه

نقطه‌ی عزیمت نظریه سیاسی آیت الله خامنه‌ای، تاکید بر وجود یک دشمنی بنیادین و دائمی از سوی استکبار به رهبری آمریکای جهان‌خوار و جنایت‌کار است. رهبر فرزانه انقلاب اسلامی، آیت‌الله خامنه‌ای با واقع‌بینی به محیط بین‌المللی نگاه می‌کند و صحنه‌ی جهان را جولانگاه یک تقابل عمیق ایدئولوژیک میان اسلام و استکبار می‌داند. در این تقابل، هدف اصلی نظام سلطه، چیزی جز برچیدن یا دست‌کم از محتوا تهی کردن خصیصه‌ی «انقلابی» از جمهوری اسلامی نیست.

بر این اساس این دشمنی، بی‌نظمی‌ها و دردهایی را در حوزه‌های مختلف بر کشور تحمیل کرده است:

* الف. ۱. بی‌نظمی اقتصادی و معیشتی در نظام انقلابی

از نظرگاه آیت‌الله خامنه‌ای مهم‌ترین و ملموس‌ترین درد بیرونی، فشار اقتصادی ناشی از «تحریم» است که سد راه قدرت‌یابی اقتصادی نظام انقلابی است. بیانیه در میان سطور خود از چالش بیرونی تحریم و وسوسه‌های دشمن سخن می‌گوید. این دردهای اقتصادی، صرفاً

یک مشکل مادی نیست، بلکه به عنوان ابزاری راهبردی برای فشار بر جمهوری اسلامی، به منظور وادار کردن آن به دست برداشتن از اصول و آرمان‌های انقلابی‌اش طراحی شده است. از دیدگاه نظام انقلابی، اقتصادی که در بستر تحریم فلج شود و نتواند به استقلال و خودکفایی برسد، نمی‌تواند عامل عزت و قدرت یک کشور باشد. ضعف اقتصادی، زمینه‌ساز نفوذ و سلطه است که دقیقاً در تقابل با یکی از بنیادهای اساسی نظام انقلابی، یعنی استقلال، قرار می‌گیرد. اگر نظام انقلابی نتواند چرخه‌ی حیات مادی خود را مستقل از سلطه مدیریت کند، آنگاه وجهی از جنبه‌ی انقلابی خود را که بر استکبارستیزی استوار است، از دست خواهد داد. این، بحرانی است که مستقیم‌ترین حمله به توانمندی نظام برای حمایت از آرمان‌های انقلابی است.

★ الف. ۲. بی‌نظمی معرفتی و جنگ روانی علیه نظام انقلابی

از منظر رهبر انقلاب در بیانیه گام دوم از خطرناک‌ترین دردها، تهاجم رسانه‌ای و تبلیغاتی دشمن است که یک بحران و درد در درک حقیقت و شناخت ایجاد می‌کند. سیاست تبلیغی و رسانه‌ای دشمن با ابزارهایی چون خبرهای دروغ، تحلیل‌های مغرضانه، وارونه نشان دادن واقعیت‌ها، پنهان کردن جلوه‌های امیدبخش، بزرگ کردن عیوب کوچک و کوچک نشان دادن یا انکار محسنات بزرگ، به دنبال مأیوس‌سازی مردم و حتی مسئولان است. این بی‌نظمی، یک جنگ شناختی است که اگر مهار نشود، دروغها به جای حقیقت خواهند نشست و روایت اصیل انقلاب از خود را مخدوش خواهد کرد.

★ الف. ۳. بی‌نظمی در هویت و فرهنگ نظام انقلابی

این درد، متوجه جوهره و هویت جامعه است. تلاش غرب در ترویج سبک زندگی غربی، پدیده‌ای است که زیان‌های بی‌جبران اخلاقی و

اقتصادی و دینی و سیاسی به کشور وارد کرده است. این تهاجم، سبک زندگی، ارزش‌ها و بنیان‌های اخلاقی و معنوی جامعه‌ی اسلامی را هدف گرفته و یک بی‌نظمی عمیق هویتی ایجاد می‌کند.

۴. ب. بحران درونی: ترکیبی از ضعف‌ها، آسیب‌پذیری‌ها و فاصله‌ها

آیت‌الله خامنه‌ای با نگاهی نقادانه به درون، در بیانیه گام دوم اذعان می‌دارد که بسیاری از مشکلات ریشه‌های داخلی دارند. این بی‌نظمی‌های درونی حتی از تهدیدات خارجی نیز می‌توانند خطرناک‌تر باشند و شامل این موارد می‌شود:

* ب.۱. بی‌نظمی مدیریتی و کارایی در نظام انقلابی

یکی از جدی‌ترین بی‌نظمی‌ها، در حوزه‌ی اقتصاد و مدیریت کشور است. عملکردهای ضعیف، عیوب ساختاری و ضعف‌های مدیریتی چالش‌های اصلی درونی هستند. این درد با شاخص‌هایی چون وابستگی اقتصاد به نفت، دولتی بودن، نگاه به خارج، بودجه‌بندی معیوب و عدم ثبات سیاست‌های اجرایی مشخص می‌شود که نتیجه‌ی آن مشکلات ملموسی چون بیکاری جوان‌ها است.

* ب.۲. بی‌نظمی در تحقق عدالت در نظام انقلابی

بی‌نظمی عمیق دیگر از نظرگاه رهبر فرزانه انقلاب در بیانیه گام دوم، فاصله‌ی میان باید‌ها و واقعیت‌ها در حوزه‌ی عدالت است. این بیانیه با صراحت می‌گوید: «آنچه تاکنون شده با آنچه باید می‌شده و بشود، دارای فاصله‌ای ژرف است». وجود شکاف‌های طبقاتی یک واقعیت تلخ است. در کنار این، فساد هر چند غیرسیستمی به عنوان توده‌ی چرکین و زلزله‌ی ویرانگر، مشروعیت نظام را، که مبتنی بر طهارت و عدالت است، تهدید می‌کند.

★ ب.۳. بی‌نظمی در تعمیق هویت انقلابی نظام انقلابی

شاید عمیق‌ترین بحران و درد داخلی، خطر از دست دادن روح و جوهر انقلاب باشد. خطر رکود و خموشی و تبدیل شدن یک پدیده‌ی زنده و بااراده به یک ساختار اداری بی‌روح، تهدیدی همیشگی است. بیانیه گام دوم در این باره اذعان می‌کند که «بی‌توجهی به شعارهای انقلاب و غفلت از جریان انقلابی در برهه‌هایی از تاریخ چهل ساله» وجود داشته و خسارت بار بوده است.

★ ب.۴. بی‌نظمی در گردش نخبگان نظام انقلابی و انتقال نسلی ارزش‌های حاکم بر این نظام

یک بی‌نظمی بالقوه در شکاف تجربه‌ی زیسته میان نسل اول انقلاب و نسل جدید وجود دارد. در این باره ایشان در بیانیه گام دوم می‌فرمایند که «بسیاری از آنچه را ما دیده و آزموده‌ایم، نسل شما هنوز نیازموده و ندیده است». این شکاف، اگر با شناخت دقیق گذشته و انتقال تجربه پر نشود، می‌تواند به گسست و تهدیدهای ناشناخته در آینده منجر شود. در مجموع، تشخیص آیت‌الله خامنه‌ای رهبر فرزانه انقلاب این است که انقلاب اسلامی در نقطه‌ی کنونی با یک بیماری ترکیبی روبروست: از یک سو، در محاصره‌ی یک دشمن مصمم قرار دارد که با ابزارهای سخت و نرم به آن حمله می‌کند؛ و از سوی دیگر، با ضعف‌های ساختاری، مدیریتی و خطر از دست دادن روحیه و هویت انقلابی خود مواجه است.

ریشه‌های بی‌نظمی و درد در نظام انقلابی کدام است؟

پس از توصیف بیماری‌ها و بحران‌های نظم مستقر سیاسی، رهبر معظم انقلاب آیت‌الله خامنه‌ای به مثابه یک نظریه پرداز سیاسی در بیانیه گام دوم به ریشه‌یابی علل و بنیادهای این بی‌نظمی‌ها و بحران‌های پرداز و این علل را نیز به دو دسته‌ی بیرونی و درونی تقسیم می‌کنند.

۴ الف. علل بیرونی بی‌نظمی و درد در نظام انقلابی

در نظرگاه سیاسی آیت الله خامنه‌ای علت اصلی دشمنی‌ها و فشارهای خارجی، یک سوء تفاهم یا یک اختلاف تاکتیکی نیست، بلکه ریشه در ماهیت و هویت خود انقلاب اسلامی دارد. ایشان ماهیت استکبارستیزانه انقلاب اسلامی را دلیل دشمنی و اقدامات قدرت‌های استکباری می‌داند.

* الف.۱. دشمنی استکبار با نظام انقلابی به دلیل بازگرداندن

دین به عرصه عمومی

انقلاب اسلامی «چهارچوب‌ها را شکست» و جهان دوقطبی مادی را به چالش کشید و با مطرح کردن «دین و دنیا» در کنار هم، «آغاز عصر جدیدی را اعلام نمود». این ماهیت ساختارشکنانه، طبیعتاً واکنش «سردمداران گمراهی و ستم» را برانگیخت.

* الف.۲. وجود تقابل بنیادین استکبار با اسلام

باتولد انقلاب اسلامی و سپس فروپاشی بلوک شرق، یک تقابل دوگانه‌ی جدید در جهان شکل گرفت. از نظرگاه رهبر فرزانه انقلاب این تقابل ماهوی، علت اصلی نگاه کینه‌ورزانه و بدخواهانه‌ی رژیم‌های زورگو به ایران است. این دشمنی یک امر ذاتی است و نه عارضی.

* الف.۳. استقلال ورزی نظام انقلابی و استقلال ستیزی استکبار

در نظرگاه رهبر انقلاب علت تحریم و فشار، به صراحت مقاومت ضد استکباری و تسلیم نشدن در برابر دشمن عنوان شده است. اگر انقلاب از شعارهای استقلال خواهانه‌ی خود دست برمی‌داشت، این فشارها نیز وجود نداشت.

✦ ب. علل درونی بی‌نظمی و درد در نظام انقلابی

در تحلیل رهبر انقلاب علل داخلی مشکلات و دردها در سیاست ایران پیچیده است و ترکیبی است از ضعف‌ها کاستی‌های تاریخی به جامانده از دوران منحط پهلوی و ... که شرح آن از قرار زیر است:

✦ ب.۱. ضعف در عملکرد و غفلت از ظرفیتهای نظام انقلابی

بیانیه گام دوم علت اصلی درونی چالش‌ها و دردهای اقتصادی، ساختاری و مدیریتی را «عملکردهای ضعیف» می‌داند و در این باره چنین می‌نویسد که «چالش درونی عبارت از عیوب ساختاری و ضعف‌های مدیریتی است». این یک ریشه‌یابی صریح و بی‌تعارف است که مسئولیت را متوجه درون سیستم می‌کند. «استفاده‌ی اندک از ظرفیت نیروی انسانی کشور» و «غفلت دست‌اندرکاران» از ظرفیت‌های طبیعی نیز از دیگر علل این ناکارآمدی است.

✦ ب.۲. غفلت از آرمان‌ها و روحیه‌ی انقلابی در نظام انقلابی:

بر اساس بیانیه گام دوم پروژه رهبر انقلاب پیشرفت ایران است ب این اساس علت عقب‌ماندگی در برخی حوزه‌ها و بروز مشکلات، «بی‌توجهی به شعارهای انقلاب و غفلت از جریان انقلابی در برهه‌هایی از تاریخ چهل‌ساله» بوده است. هرگاه مسئولان از ارزش‌های دینی و انقلابی «روی‌گردانی» کرده‌اند، «دل‌زدگی» در مردم پیش آمده است. این نشان می‌دهد که علت مشکلات، پایبندی به ارزش‌های بنیادین انقلاب اسلامی نیست، بلکه فاصله گرفتن از آن است. در پروژه پیشرفت رهبر انقلاب، پیشرفت با ارزش‌های بنیادین انقلاب اسلامی ممکن است.

✦ ب.۳. وسوسه‌های نفسانی در نظام انقلابی

رهبر انقلاب در تحلیل چرایی بروز فساد وجه انسانی آن را از نظر دور

نمیدارد و بر این نظر است که فساد، یک امر انسانی و اخلاقی است، شامل «وسوسه‌ی مال و مقام و ریاست» و «شیطانِ حرص». این وسوسه‌ها حتی در پاک‌ترین حکومت‌ها نیز می‌تواند افراد را بلغزاند و علت اصلی شکل‌گیری «توده‌ی چرکین فساد» است.

*** ب. ۴. میراث تاریخی انحطاط پهلوی و قاجار در نظام انقلابی**

بخشی از مشکلات امروز، در منطق سیاسی رهبر انقلاب ریشه در گذشته‌ی دور دارد. «عقب‌افتادگی شرم‌آور علمی در دوران پهلوی‌ها و قاجارها» و این واقعیت که انقلاب «از نقطه‌ی صفر آغاز شد» و «هیچ تجربه‌ی پیشینی و راه‌طی‌شده‌ای» نداشت، علل تاریخی بخشی از فاصله‌ی امروز ایران با قله‌های پیشرفت است.

*** ب. ۵. غفلت‌زدگی داخلی در نظام انقلابی**

بیانیه به وجود «دنباله‌های» دشمن «در داخل کشور» اشاره می‌کند که «با استفاده از آزادی‌ها در خدمت دشمن حرکت می‌کنند». همچنین تحلیل غلط «زانو زدن در برابر دشمن» برای حل مشکلات، از زبان و قلم «برخی غفلت‌زدگان داخلی صادر می‌شود». این غفلت یا خیانت، خود یکی از علل تداوم و تشدید بحران‌هاست.

الگوی نظم مطلوب چیست؟

هر نظریه‌ی سیاسی به دنبال استقرار نظم‌ی مطلوب در مقابل بی‌نظمی‌های تشخیص‌داده‌شده است. در نظریه‌ی سیاسی آیت‌الله خامنه‌ای، مدل نظم مطلوب نه یک آرمان‌شهر انتزاعی، بلکه خود «نظریه‌ی نظام انقلابی» است که به مثابه‌ی بنیاد خودسازی، جامعه‌پردازی و تمدن‌سازی عمل می‌کند. این نظام، پاسخی جامع به تمامی بحران‌های پیش‌گفته بوده و چارچوبی برای رسیدن به یک

ایران اسلامی بزرگ و قدرتمند به عنوان الگوی نظام پیشرفته‌ی اسلامی خواهد بود. موقف نهایی این نظریه رسیدن به تمدن نوین اسلامی فراسوی نظام انقلابی با عاملیت نظام انقلابی است.

✦ الف. بنیان‌های فلسفی و هویتی نظام انقلابی

نظام انقلابی مطرح شده از سوی رهبر انقلاب به عنوان الگوی مطلوب نظم سیاسی را می‌توان از منظر هستی‌شناسی و معرفت‌شناسی صورتبندی کرد.

★ الف.۱. هستی‌شناسی نظام انقلابی

الگوی نظم مطلوب آیت‌الله خامنه‌ای در یک درک خاص از جهان هستی و انسان ریشه دارد. جهان نه یک فضای بی‌هدف، بلکه صحنه‌ی یک تقابل دوگانه‌ی جدید اسلام و استکبار است که از بدو پیروزی انقلاب اسلامی، ساختار دو قطبی مادی جهان را شکست. انسان در این دیدگاه، دارای فطرتی الهی است که با شعارهای آزادی، اخلاق، معنویت، عدالت، استقلال، عزّت، عقلانیت، برادری سرشته شده است. نظام انقلابی تلاشی برای تحقق این آرمان‌ها و شعارها است.

جامعه در این چارچوب، یک واحد ارگانیک است که از ایمان دینی مردم انرژی می‌گیرد و هدفی جز ایجاد تمدن نوین اسلامی و آمادگی برای طلوع خورشید ولایت عظمی ندارد. در این نگاه، معنویت و اخلاق است که محیط زندگی را حتی با کمبودهای مادی، بهشت می‌سازد و به عنوان نیاز اصلی جامعه عمل می‌کند. این بنیان‌های هستی‌شناختی، جوهره‌ی ماهیت انقلابی نظام را شکل می‌دهند.

★ الف. ۲. معرفت‌شناسی نظام انقلابی

در نگاه رهبر انقلاب منبع شناخت حقیقی و راهنمای حرکت در نظریه‌ی نظام انقلابی، صرفاً علوم تجربی یا عقلانیت ابزاری نیست، بلکه هدایت الهی، قلب نورانی و اندیشه‌ی بزرگ امام خمینی (ره) و تجربه‌ی چهل ساله انقلاب اسلامی است. این معرفت‌شناسی به صراحت در مقابل تئوری‌سازی‌های غلط رهنمایان فکر و عقیده و خبرهای دروغ دشمن قرار می‌گیرد. در نظام انقلابی، شناخت واقعی، منجر به حفظ کرامت خود و اصالت شعارهایش در برابر وسوسه‌ها و تحریف‌ها می‌شود.

۴ ب. نظریه‌ی نظام انقلابی راه حل پویای حفظ تعادل

ستون فقرات الگوی نظم مطلوب آیت‌الله خامنه‌ای، همان مفهوم «نظریه‌ی نظام انقلابی» است که جوشش و پویایی انقلاب را با نظم و ساختار یک نظام سیاسی درهم می‌آمیزد و تضاد احتمالی میان آنها را رد می‌کند. رهبر انقلاب در اینباره بیانیه گام دوم چنین تقریر می‌کند که: «انقلاب اسلامی پس از نظام‌سازی، به رکود و خموشی دچار نشده و نمی‌شود و میان جوشش انقلابی و نظم سیاسی و اجتماعی تضاد و ناسازگاری نمی‌بیند، بلکه از نظریه‌ی نظام انقلابی تا ابد دفاع میکند». بر این اساس این الگو را می‌توان یک سنتز نوآورانه دانست که پاسخی حیاتی به بحران رکود و تحجر محسوب می‌شود.

در نظرگاه اندیشه‌ای رهبر انقلاب نظام انقلابی مانند پدیده‌ای زنده و بارآده، همواره دارای انعطاف و آمادگی تصحیح خطاهای خویش است. این انعطاف‌پذیری باعث می‌شود که جمهوری اسلامی، متحجّر و در برابر پدیده‌ها و موقعیت‌های نو به نو، فاقد احساس و ادراک نباشد. این ظرفیت برای خودسازی که اولین مرحله از گام دوم است، بسیار

حیاتی است. در عین حال، این نظام تجدید نظرپذیر و اهل انفعال نیست. به اصول خود بشدت پایبند است و با خطوط اصلی خود هرگز بی‌مبالاتی نمی‌کند. این دوگانه‌ی پویایی و ابتنای به اصول آن را قادر می‌سازد که هم جوشش انقلابی را حفظ کند و هم نظم سیاسی و اجتماعی را سامان بخشد، بدون اینکه در چرخه‌ی تضاد گرفتار شود. این توانایی، آن را از انقلاب‌هایی که به جز تغییر حکومت‌ها، آرمان‌های انقلابی را حفظ نکرده‌اند، متمایز می‌کند.

یکی از دستاوردهای عظیم نظام انقلابی در نظر رهبر انقلاب این بود که «رژیم ننگین سلطنت استبدادی را به حکومت مردمی و مردم‌سالاری تبدیل کرد و عنصر اراده‌ی ملی را... در کانون مدیریت کشور وارد کرد.» اما این جمهوریت از ایمان و معرفت اسلامی نشأت گرفته و جز با هدایت الهی و قلب نورانی و اندیشه‌ی بزرگ امام خمینی پدید نیامده است. این ترکیب جمهوریت و اسلامیت، الگوی حکومتی را ارائه می‌دهد که هم مبتنی بر اراده و مشارکت مردمی است و هم ریشه‌های عمیق در ارزش‌های الهی و اسلامی دارد.

۴. ج. ویژگی‌های نظام انقلابی برای تحقق جامعه و تمدن مطلوب

در ذیل نظریه‌ی نظام انقلابی در بیانیه گام دوم، تصویر یک جامعه‌ی مطلوب، یعنی جامعه‌پرداز و در نهایت تمدن‌سازی، در هفت عرصه‌ی حیاتی شکل می‌گیرد که همگی از نتایج عملیاتی شدن همین نظریه هستند. باید توجه نکته سنجانه داشت که این هفت ویژگی نظام انقلابی که در بیانیه آمده، شامل همه ویژگی‌های نظام انقلابی در بیان رهبر انقلاب نیست و فقط شامل موارد مهمی است که در بیانیه گام دوم آمده است. شرح این هفت ویژگی از قرار زیر است:

جدول شماره ۱- هفت ویژگی نظام انقلابی

ویژگی های نظام انقلابی	توضیحات
۱ نظام انقلابی، نظامی علمی و فناورانه	در بیانیه گام دوم دانش به عنوان آشکارترین وسیله ی عزّت و قدرت معرفی می شود. نظام انقلابی، نظامی است که از رکوردداران در شتاب پیشرفت های علمی است و با جوشاندن چشمه ی دانش در خود به قله های دانش جهان دست می یابد. این حرکت علمی در دوران تحریم، به دستاوردهای شگفت آوری از جمله رتبه شانزدهم در میان بیش از دویست کشور جهان انجامیده و نشان دهنده ی توانمندی ذاتی این نظام برای تولید قدرت بومی و خودکفایی علمی است.
۲ نظام انقلابی، نظامی متخلّق به اخلاق و معنوی	درنگاه رهبری معنویت و اخلاق نه صرفاً فضیلت های فردی، بلکه جهت دهنده ی همه ی حرکتها و فعالیت های فردی و اجتماعی و نیاز اصلی جامعه معرفی شده است. نظام انقلابی، نظامی است که عیار معنویّت و اخلاق را در فضای عمومی جامعه بگونه ای چشمگیر افزایش داد و در اوج سقوط اخلاقی روزافزون غرب، دل های مستعد و نورانی به ویژه جوانان را مجذوب دین و اخلاق کرد. این جنبه، نظام انقلابی را در برابر بحران هویتی حفظ کرده و محیط زندگی را حتی با کمبودهای مادی بهشت می سازد.
۳ نظام انقلابی، نظامی اقتصادمحور و مقاومتی	در مدل نظم مطلوب بیانیه گام دوم، اقتصاد قوی، نقطه ی قوّت و عامل مهمّ سلطه ناپذیری و نفوذناپذیری کشور است. نظام انقلابی "راه نجات از اقتصاد ضعیف و وابسته و فاسد را از طریق سیاستهای اقتصاد مقاومتی دنبال می کند. این اقتصاد، درون را، مولّد، دانش بنیان، مردمی و مترصد توزیع عدالت محور است که هدفش افزایش درآمدهای ملی و رهایی از وابستگی و فقری است که تهدید کننده ی پویایی انقلابی است.
۴ نظام انقلابی، نظامی عادل و فسادستیز	عدالت و مبارزه با فساد در بیانیه گام دوم لازم و ملزوم یکدیگر و شرط مشروعیت همه ی مقامات نظام هستند. در نظریه ی نظام انقلابی، این دو ارزش، در صدر هدف های الهی قرار دارند و گرچه به طور کامل جز در حکومت حضرت ولیّ عصر (ارواحناfade) محقق نخواهند شد، اما تلاش نسبی برای آنها فریضه ای بر عهده ی همه به ویژه حاکمان و قدرتمندان است. نظام مطلوب سیستمی است که پیوسته برای رفع محرومیت ها تلاش می کند و از شکاف های عمیق طبقاتی بیمناک است.

۵	نظام انقلابی، نظامی مستقل و آزاد	استقلال ملی به معنی آزادی از تحمیل قدرتهای سلطه‌گر و آزادی اجتماعی به معنای حق تصمیم‌گیری و اندیشه برای افراد جامعه مورد تأکید بیانیه گام دوم است. نظریه‌ی نظام انقلابی این دو را عطیه‌ی الهی و خون‌آورد صدها هزار انسان والا می‌داند که حکومت موظف به تأمین و حراست از آن‌ها است. این نظام بر خلاف نظام‌های بسته، آزادی را محترم می‌شمارد، اما نه در تقابل با اخلاق و قانون.
۶	نظام انقلابی، نظامی دارای عزت ملی و مرزبندی روشن با دشمن	بر اساس بیانیه گام دوم عزت، حکمت و مصلحت سه اصل راهنما در روابط بین‌المللی نظام انقلابی هستند. این نظام، نماد پرابهت و باشکوه و افتخارآمیز ایستادگی در برابر قلدران جهان است. نظام انقلابی مرزبندی خود را با دشمن حفظ کرده، از ارزشهای انقلابی و ملی خود، یک گام هم عقب‌نشینی نمی‌کند و از تهدیدهای پوچ آنان نهراسد.
۷	نظام انقلابی، نظامی باسبک زندگی اسلامی	این نظام به دنبال مقابله با سبک زندگی غربی و ترویج پسبک زندگی اسلامی-ایرانی است تا زیان‌های بی‌جبران اخلاقی و اقتصادی و دینی و سیاسی ناشی از فرهنگ غرب را جبران کند. این حوزه نیز خود ابعادی از تمدن نوین اسلامی است که محصول عملکرد صحیح نظام انقلابی خواهد بود.

در یک کلام، "مدل نظم مطلوب" آیت‌الله خامنه‌ای همان "نظریه‌ی نظام انقلابی" است که نه تنها مشکلات چهل سال گذشته را برطرف کرده، بلکه مسیری پویا و بالنده را برای آینده‌ای مبتنی بر هویت اسلامی و اراده‌ی مردمی برای رسیدن به قله‌های مادی و معنوی ترسیم می‌کند و توانایی جامعه را برای تبدیل شدن به یک تمدن مستقل و پیشرفته به رسمیت می‌شناسد. این مدل پاسخی مستقیم به تشخیص بحران‌های سهمگین علیه بقای انقلابی بودن سیستم است.

نقشه‌ی راه گذار از بحران به نظم مطلوب چیست؟

پس از تشخیص بیماری و ترسیم تصویر سلامتی، نظریه‌ی سیاسی باید راه درمان را نیز تجویز کند. بخش پایانی بیانیه به طور کامل به این رژیم درمانی اختصاص دارد و شامل مجموعه‌ای از راهکارهای عملی و راهبردی برای تحقق نظام انقلابی و رسیدن به تمدن نوین اسلامی.

۴ الف. نسل جوان حامل دوا و عامل درمان

مهم‌ترین و محوری‌ترین عنصر در این رژیم درمانی، شناسایی و فراخوان جوانان به عنوان عاملان اصلی تحول است. آیت‌الله خامنه‌ای با این تجویز، به دنبال حل بحران انتقال نسلی و تزریق انرژی تازه برای مقابله با بحران رکود و خمودگی است. بیان این قبیل از مواضع در بیانیه گام دوم که دهه‌های آینده دهه‌های جوانان است و مدیران جوان، کارگزاران جوان، اندیشمندان جوان، فعالان جوان باید مسئولیت‌ها را بر عهده بگیرند و با همت و هشیاری و سرعت عمل و ابتکار مسیر آینده را طی کنند، موید این مهم است که در نظریه سیاسی رهبر انقلاب چرخش نخبگان و برآمدن جوانان که نیروی گره گشا و حلال مشکلات هستند راه حل عبور از بحران‌ها است.

۴ ب. امید به مثابه جهاد دواي بنيادین بحران‌ها

درمان بدون امید ممکن نیست. به همین دلیل از منظرگاه رهبر انقلاب نخستین و ریشه‌ای‌ترین جهاد، پرورش نهال امید به آینده و راندن ترس و نومیدی است. این یک تجویز روانی-معرفتی برای مقابله مستقیم با جنگ روانی دشمن و بحران مأیوس‌سازی است. در این نظرگاه این امید، یک امید صادق و متکی به واقعیت‌های عینی است که بر پایه‌ی دستاوردهای گذشته و ظرفیت‌های عظیم انسانی و مادی کشور (نیروی جوان تحصیل کرده، منابع معدنی، موقعیت جغرافیایی و...) استوار است.

۴.ج. مدیریت جهادی با اعتقاد به اصل ما می‌توانیم، روش درمان بحران‌ها

روش اجرای درمان بی‌نظمی‌ها بر اساس بیانیه، یک روش اداری معمولی نیست، بلکه باید با نگاه انقلابی و روحیه‌ی انقلابی و عمل جهادی صورت گیرد. این روحیه، که الهام گرفته از ایمان اسلامی و اعتقاد به اصل ما می‌توانیم است، همان موتور محرکه‌ای است که در چهل سال اول باعث عبور از سخت‌ترین بحران‌ها شد و برای گام دوم نیز ضروری است.

۴.د. فرامین بیانیه گام و دوم به مثابه برنامه‌ی عملیاتی درمان

بیانیه‌ی گام دوم انقلاب را می‌توان نسخه‌ای راهبردی برای نوسازی و بهبودی مستمر نظام انقلابی دانست؛ نسخه‌ای که هم دستورالعمل‌های صریح دارد و هم فرامین ضمنی. در سطح آشکار، بیانیه در قالب یک برنامه‌ی هفت‌گانه، عرصه‌هایی چون علم، معنویت، اقتصاد، عدالت، استقلال، عزت ملی و سبک زندگی را به‌طور مستقیم هدف می‌گیرد. در سطح ناآشکار، بر مجموعه‌ای از مبانی و خلیقات راهبردی مانند آرمان‌گرایی واقع‌بینانه، مردم‌باوری، فرهنگ «ما می‌توانیم» و خوداصلاحی درون‌زا تکیه دارد. بخش پیش‌رو با تفکیک این دو سطح، ابتدا «فرمان‌های آشکار» و سپس «فرامین ناآشکار» بیانیه را صورت‌بندی و تبیین می‌کند.

★ د.ا. فرامین صریح بیانیه گام و دوم

بیانیه گام دوم یک برنامه‌ی عملی هفت ماده‌ای را به عنوان نسخه‌ی درمان تجویز می‌کند. در این منظومه، راهکارهای مختلف نه به صورت مجزا، بلکه در هم تنیدگی با یکدیگر برای حل بحران‌های کلیدی پیشنهاد

شده‌اند. در بعد اقتصادی و ساختاری، این بیانیه برای عبور از معضلاتی همچون بیکاری، فقر و وابستگی به نفت، بر «اجرای سیاست‌های اقتصاد مقاومتی» تأکید دارد. اما این قوام اقتصادی، بدون سلامت سیستم امکان‌پذیر نیست، لذا «جهاد برای عدالت و مبارزه با فساد» به عنوان ضرورتی اجتناب‌ناپذیر برای ترمیم شکاف‌های طبقاتی، حفظ مشروعیت و پاک‌سازی نظام از فساد مطرح می‌شود. همگام با این اصلاحات درونی، دستیابی به اقتدار و عزت واقعی و خنثی‌سازی تحریم‌ها، نیازمند «جهاد علمی و پژوهشی» است تا ضمن تولید قدرت، عقب‌ماندگی‌های تاریخی نیز جبران شود.

از سوی دیگر در عرصه سیاسی و بین‌المللی، راهبرد «حراست از استقلال و آزادی» برای مقابله با تفکر تسلیم و حفظ دستاوردهای انقلاب، با «حفظ عزت ملی و مرزبندی با دشمن» گره خورده است تا ایران بتواند جایگاه قدرتمند خود را در جهان حفظ کرده و از انفعال در سیاست خارجی فاصله بگیرد.

نهایتاً برای قوام‌بخشی به جان‌مایه‌ی اجتماع و درمان بحران‌های هویتی ناشی از تهاجم فرهنگی غرب، ترکیبی از «جهاد معنوی و اخلاقی» و «ترویج سبک زندگی اسلامی» تجویز شده است تا زیربنای معنوی و فرهنگی جامعه در برابر امواج بیگانه مصون بماند.

*** ۲.د. فرامین ضمنی بیانیه گام دوم**

در افق بیانیه‌ی گام دوم، برای بهبود و بالندگی نظام انقلابی می‌توان از لایه لای سطور توصیه‌های ضمنی را احصا کرد. از میان این توصیه‌ها می‌توان از هفت توصیه‌ی مهم درهم‌تنیده سخن گفت. نخست، آرمان‌گرایی واقع‌بینانه که بر حفظ قله‌های بلند تمدن‌سازی اسلامی و عدالت تأکید دارد، اما هم‌زمان فاصله‌ی «باید و هست» را صادقانه می‌بیند و آن را میدان جهاد و پیشرفت می‌داند، نه بهانه‌ی عقب‌نشینی.

دوم، مردم‌باوری و مردم‌سالاری دینی است؛ یعنی قبول این‌که موتور اصلی حرکت انقلاب، حضور آگاهانه‌ی مردم در سیاست، اقتصاد، فرهنگ و خدمت‌رسانی است و هرگاه مردم به حاشیه‌رانده شوند، نظام از روح خود تهی می‌شود. سوم، اعتماد به نفس ملی با عمق‌بخشی به فرهنگ «ما می‌توانیم» که مدیریت جهادی، اعتماد به ظرفیت داخلی و جرأت عبور از عقب‌ماندگی تاریخی را می‌آفریند و اجازه نمی‌دهد تحریم و تهدید به احساس ناتوانی و وابستگی ترجمه شود. چهارم، پیوند معنویت و اخلاق با پیشرفت است؛ یعنی پیشرفت علمی و اقتصادی باید با اخلاص، ایثار، عدالت‌خواهی و پاکدستی همراه باشد تا رفاه، به سقوط اخلاقی و بی‌هویتی نینجامد. پنجم، محرومیت‌زدایی به عنوان شاخص وفاداری به مستضعفان؛ جابه‌جایی ثروت و خدمت از مرکز به پیرامون، از طبقات مرفه به طبقات فرو دست و حساسیت دائمی نسبت به روستاها، حاشیه‌ها و اقشار آسیب‌پذیر. ششم، مبارزه‌ی ساختاری و قاطع با فساد است؛ ایجاد سازوکارهای نظارتی شفاف، برخورد بی‌تعارف با رانت‌خواران و ویژه‌خواران و تعریف «طهارت اقتصادی» به عنوان شرط مشروعیت مسئولان. و سرانجام، خوداصلاحی درون‌زا بدون عدول از مبانی؛ یعنی نظام، نقدپذیر و اصلاح‌گر باقی بماند، خطاهای مدیریتی و ساختاری را شجاعانه اصلاح کند، اما اصول هویتی خود مثل استقلال، عدالت، معنویت و ولایت را تجدیدنظرپذیر و معامله‌پذیر نداند. این هفت توصیه، در کنار هم، نقشه‌ی درمان و ارتقای یک نظام انقلابی زنده و رو به آینده را ترسیم می‌کنند.

فرجام سخن

بیانیه‌ی گام دوم انقلاب، هنگامی که از منشور تحلیلی توماس اسپرینگز عبور می‌کند، خود را به عنوان یک نظریه‌ی سیاسی منسجم، جامع و عمل‌گرا آشکار می‌سازد. آیت‌الله خامنه‌ای در این متن، در نقش یک

پزشک سیاسی، با دقت بی‌نظمی‌ها و بحران‌های جامعه‌ی ایران در آغاز قرن جدید هجری شمسی را تشخیص می‌دهد. او این بحران‌ها را ترکیبی از یک محاصره‌ی بی‌امان خارجی در حوزه‌های اقتصادی، رسانه‌ای و فرهنگی و مجموعه‌ای از آسیب‌پذیری‌های داخلی شامل ناکارآمدی مدیریتی، فساد، بی‌عدالتی و خطر از دست دادن سرزندگی و پویایی انقلابی می‌داند و علل آن‌ها را در دشمنی با ماهیت ساختارشکنانه‌ی انقلاب اسلامی و ضعف‌ها و غفلت‌های انسانی و میراث تاریخی جستجو می‌کند.

در مقابل این بیماری و درد، او تصویری از یک نظم مطلوب و جامعه‌ی سالم ارائه می‌دهد که در بنیاد آن، نظریه‌ی نظام انقلابی قرار دارد که عامل شکل دهنده و مقوم جامعه مطلوب است. نظامی که با سنتز جوشش انقلابی و نظم سیاسی، پویایی، خوداصلاحی، باورمندی به اصول و آرمان‌گرایی را به صورت توأمان در خود دارد و چشم‌انداز نهایی‌اش، ساختن تمدن نوین اسلامی است.

نهایتاً، رژیم درمانی ایشان برای گذار از وضع موجود به وضع مطلوب، یک جهاد بزرگ با محوریت نسل جوان است. این جهاد باید با سلاح امید و با روحیه و عمل جهادی در هفت عرصه‌ی کلیدی علم، معنویت، اقتصاد، عدالت، استقلال، عزت ملی و سبک زندگی به پیش برود. این نظریه، یک نظریه‌ی سیاسی بنیادی است که برای بقا و پیشرفت در دنیایی پر از تهدید طراحی شده و آرمان‌گرا است زیرا چشم به قله‌های تمدنی دارد و در عین حال عمل‌گرا است زیرا نقشه‌ی راه دقیق و عاملان تغییر را برای رسیدن به آن آرمان‌ها مشخص می‌کند. این بیانیه، در واقع، تلاشی است برای تثویز کردن و تضمین تداوم یک انقلاب زنده در قالب یک نظام پویا و کارآمد برای دهه‌های آینده.

جدول ۲- نظریه سیاسی رهبر انقلاب در بیانیه گام دوم

اجزای نظریه سیاسی	مفاصل اصلی نظریه سیاسی	پرسش‌های اصلی نظریه سیاسی	
بی‌نظمی اقتصادی و معیشتی در نظام انقلابی	بحران بیرونی ناشی از عمل دشمن خارجی	دردهای عارض شده در نظام سیاسی مستقر ترکیبی و چند وجهی است	۱
بی‌نظمی معرفتی و جنگ روانی علیه نظام انقلابی			
بی‌نظمی در هویت و فرهنگ نظام انقلابی	بحران داخلی ناشی از ضعف‌ها، آسیب‌پذیری‌ها و فاصله‌ها	درد چیست؟	۱
بی‌نظمی مدیریتی و کارایی در نظام انقلابی			
بی‌نظمی در تحقق عدالت در نظام انقلابی			
بی‌نظمی در تعمیق هویت انقلابی نظام انقلابی			
بی‌نظمی در گردش نخبگان نظام انقلابی و انتقال نسلی ارزش‌ها حاکم بر این نظام			
دشمنی استکبار با نظام انقلابی به دلیل بازگرداندن دین به عرصه عمومی	علل بیرونی بی‌نظمی در نظام انقلابی	علل چند وجهی و دردها و بی‌نظمی‌ها	۲
وجود تقابل بنیادین استکبار با اسلام			
استقلال ورزی نظام انقلابی و استقلال ستیزی استکبار	علل درونی بی‌نظمی در نظام انقلابی	علل و ریشه‌های دردها کدام است؟	۲
ضعف در عملکرد و غفلت از ظرفیتهای نظام انقلابی			
غفلت از آرمان‌ها و روحیه‌ی انقلابی در نظام انقلابی			
وسوسه‌های نفسانی در نظام انقلابی			
میراث تاریخی انحطاط پهلوی و قاجار در نظام انقلابی			
غفلت‌زدگی داخلی در نظام انقلابی			
نظمی علمی و فناورانه	نظریه نظام انقلابی برای تحقق تمدن نوین اسلامی	الگوی نظم مطلوب چیست؟	۳
نظمی متخلق به اخلاق و معنوی			
نظمی اقتصادمحور و مقاومتی			
نظمی عادل و فسادستیز			
نظمی مستقل و آزاد			
نظمی دارای عزت ملی و مرزبندی روشن با دشمن			
نظمی با سبک زندگی اسلامی			

ع	رژیم درمان کدام است؟	امید به مثابه جهاد دوی بنیادین بحران‌ها	توصیه‌های آشکار برای بهبودی نظام انقلابی	توصیه‌های ضمنی برای بهبودی نظام انقلابی	جهاد علمی و پژوهشی	آرمان‌گرایی واقع‌بینانه
					جهاد معنوی و اخلاقی	مردم‌باوری و مردم‌سالاری دینی به‌عنوان موتور پیشرفت
					اجرای سیاست‌های اقتصاد مقاومتی	توسعه فرهنگ «ما می‌توانیم»
					جهاد برای عدالت و مبارزه با فساد	پیوند معنویت و اخلاق با پیشرفت
					حراست از استقلال و آزادی	محرومیت زدایی
					حفظ عزت ملی و مرزبندی با دشمن	مبارزه ساختاری و قاطع با فساد
					جهاد برای ترویج سبک زندگی اسلامی	خوداصلاحی درون‌زا بدون عدول از مبانی

تک‌نگاشت

بیانیه‌ی گام دوم انقلاب، که در چهلمین سالگرد پیروزی انقلاب اسلامی، منتشر شد، یک پیام یادبود یا گزارش کار نبود. این متن را می‌توان به مثابه‌ی جلوه‌هایی از یک نظریه‌ی سیاسی منسجم خواند که اگر چه شامل همه ابعاد نظریه سیاسی رهبر معظم انقلاب نمی‌شود اما می‌تواند تصویر روشنی از آن را ارائه دهد.

این مقاله می‌کوشد نشان دهد که چگونه بیانیه‌ی گام دوم، فراتر از یک متن شعاری، قابلیت صورت‌بندی به‌عنوان مانیفست سیاسی رهبر انقلاب برای بقا و پیشرفت جمهوری اسلامی را دارد.

مرکز
مطالعات
راهبردی
تسنیم

تسنیم
خبرگزاری
Tasnim
News Agency